

Ny-slum, betongkultur

I. Om den nya staden

Av fil. dr Thomas Paulsson, Norrköping

Den miljö i vilken vi växer upp, utvecklas och lever har den största betydelse för vår kroppsliga och andliga hälsa. Den tesen bestrids knappast av någon i den teoretiska diskussion, som ibland förs om människa och miljö.

När det kommer till konkret arbete med stadsplanering, husbyggande och utformning av människors bostads- och arbetsmiljö, har de medicinska synpunkterna nästan helt negligerats. Kommunikationer, teknik och ekonomi har helt fått föllna utslag, som ofta i c k e varit människovänliga. Samtidigt har vår nationalinkomst och levnadsstandard varit i raskt stigande. Varför har icke mera av detta välstånd satsats på en människovänligare bostads- och arbetsmiljö? Det är en socialmedicinsk uppgift av största vikt att ställa dessa frågor under debatt och söka finna bättre vägar för vårt framtida handlande. SMT är därför glad att kunna presentera en kritisk debattinledning av konsthistorikern, fil. dr Thomas Paulsson, Norrköping, i detta och följande nr. Artiklarna har tidigare hållits som föredrag i radion.

Red.

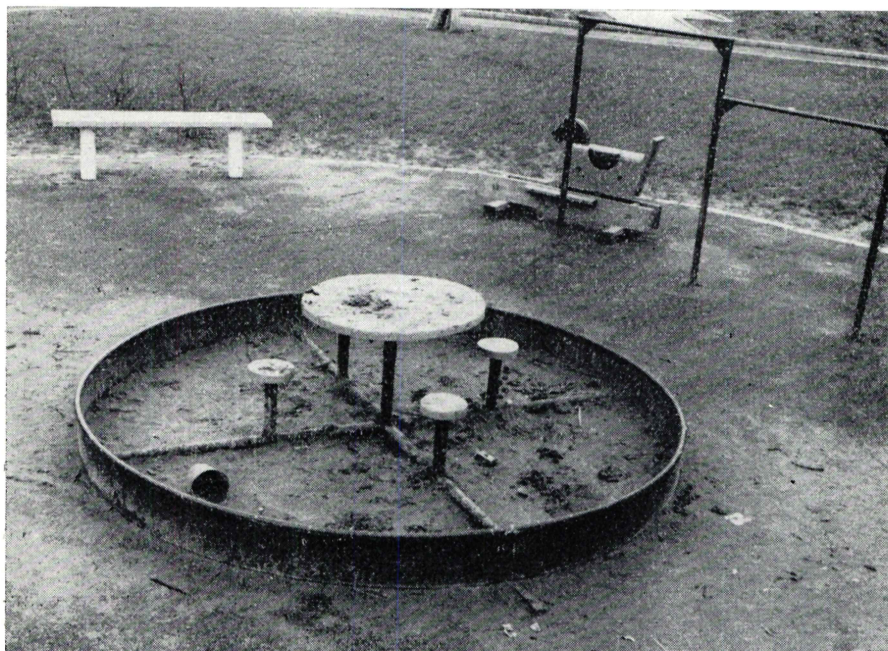
Den nya staden syns redan på långt håll när man kommer till den med bil. De stora höghusen sticker upp högt ovanför trädskronorna som vita, luftiga visioner om en löftesrik framtid. De ligger i grupper om fem, tio, femton stycken och i varje klunga är alla varandra lika som bär. På långt avstånd ser man inte detaljerna så mycket och man ser heller inte vad som gjort att de ligger just som de ligger, om det nu funnits någon tanke bakom deras placering. Där bor de nya, unga familjerna lyckligjorda av en välmenande bostadsförmedling, som emellertid knappast kan klandras om lyckan efter någon månad förbyts i bitterhet över lyhördheten eller över att man inte kan se vart barnen, som gick ut för en kvart sedan tagit vägen, därför att man bor så högt att man uppifrån inte kan skilja på sin egen unge och andras.

När man kommit närmare upplöser sig staden mer i detaljer. Snart får man se höghusen i ett grodperspektiv och betydelsen av dem blir då en helt annan. Huskropp efter huskropp, de flesta ljusa och med balkonger i oändliga rader ovanför varandra och kanske en liten lustig färgad

betongmosaik i porten, men alla fortfarande exakt varandras likar. Men nu ser man annat också, garagenedfarter av asfalt och parkeringsplatser stora som torg, noga inrutade och uppmålade på den gråsvarta asfalten och ibland med nummer på så att ingen tvekan skall råda var bilen man köpt på avbetalning skall stå. Här och var finner man en liten lekplats, kanske i skuggan av ett hus, dit solen inte når så ofta, kanske precis bredvid den asfaltssträng där sopbilen kör flera gånger i veckan, många med grällt bemålade gunghästar av trä eller skramlande rutschbanor av plåt, för länge sedan övergivna av barnen, därför att de för länge sedan gått sönder. Kanske är några bättre placerade i fred för bilar och i soliga lägen, men sällan är de avpassade för det där oändliga antalet barn, som flyttade in i fjortonvåningarshuset, då det just stod färdigt. Idel nya ansikten, idel nya kamrater, som man inte vet om man skall hålla sig till eller om ett slagsmål hotar, idel nya vanor och en enda stor osäkerhet, därför att mamma är så långt borta. Det är så många tunga portar, svåra eller omöjliga hissar, så fruktansvärt många trappor att gå med gråten i halsen. Och otäcka främmande ljud bakom dörrarna, vatten som rinner, barn som skriker

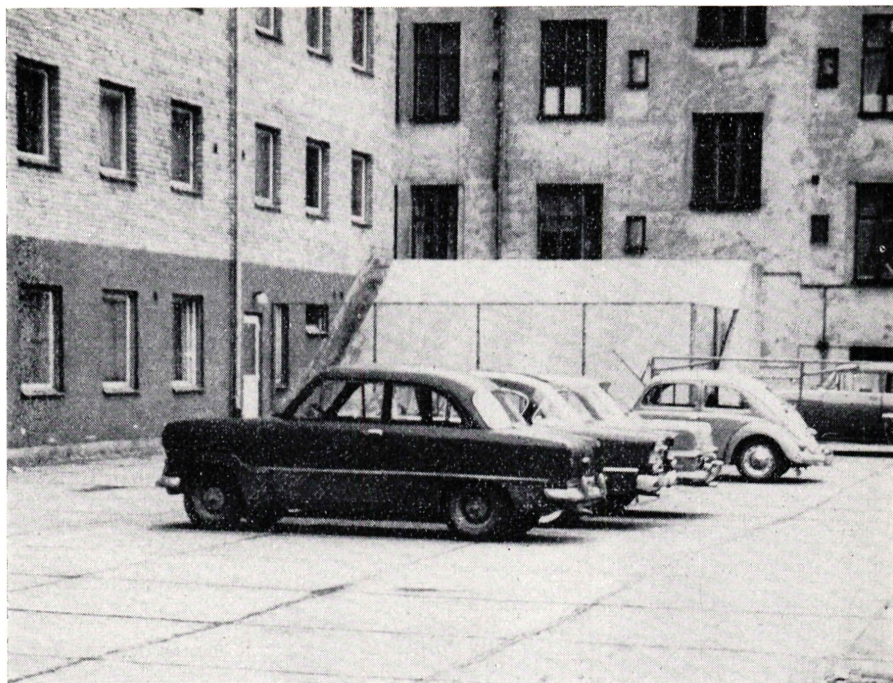
och käbblar eller bara oviss tystnad tills man letat sig fram till sin egen dörr, om man räknat trapporna rätt.

Men bilisten far förbi på infartsvägen, rätt intresserad för det nya, med en kommentar i den ena eller andra riktningen. Snart blir husen mindre, av tegel eller med puts i annan färg, skära, gula, några grällt gröna. Nu ligger de i långa rader i stället för i klungor och är för det mesta bara tre våningar, kanske med några vindskupor på taket, en sådan där fuskvåning, som arkitekten smugit in, fast takhöjden bara fick vara för tre våningars höjd. De ligger vinkelrätt mot infartsleden eller också längs med den eller också litet snett, i norr och söder så att solljuset skall skina både på morgonen och eftermiddagen in i de genomluftbara våningarna eller också lyxigt vändande ansiktena mot söderns sol. Men husen ser fortfarande likadana ut, det märker man, då man kommit nära nog att se in i detaljerna och vråna. Framför och bakom går en grusgång på några meter och så en nednött prydnadsgräsmatta med björkar, syrener eller tallar och så ett staket mot huset på nästa tomt, här och var litet rostigt och kanske med ett hål klippt av busgrabarna som inte orkade gå omvägen längs med

Pliktskyldigast har barnen i efterhand givits några skäligen enkelt utformade lekedskap, som de för länge sedan övergivit.

Hård exploatering i innerstaden: miljön för människor har blivit parkeringsplatser.

grusgången, som arkitekten tänkt sig. Men sandlådorna är av en annan modell fast knappast flera och knappast större.

Nu vidtar bensinmackarnas förlovade land med pumpar i senaste design och oljereklamernas grälla, färgglada skyltar under lysrörens blåvita ljus; en skog av trafikskyltar vid cirkulationsplatsen, där grannstadens trafikled förenas med vår. Men vi fortsätter lugnt i den tätande trafiken genomfartsleden rätt igenom stan. Vi kastar en förströdd blick på den lilla mjölkbutiken i sitt reverterade trähus ombyggt för sitt ändamål från bostadshus på tioalet men nu rätt slitet. Det har fått plåtslagerier och verkstäder, ruckel och skjul till närmaste grannar, kåkar som ligger och väntar på att city en gång skall nå ända hit ut, när trängseln blivit för stor där inne och morgondagens eviga stad står färdig. Vår förströdda blick blir inte mer skärpt då vi kommer till det som verkligen börjat bli färdigt i vår tid: de nyaste bland varuhusen i sista skrikets dräkt, de höga glasskyskraporna gapande svarta och tomma redan klockan sjutton och noll ett bredvid tomma gluggar i husens rader, gatans väggar, där ytterligare service, kontor och butiker och effektivitet snart skall växa upp. Vi blic-

kar förstrött mot det där. Vi har sett det så många gånger förr precis som vi sett att tonåringarna som står och hänger längs med ströget, därför att de inget annat tycks ha att göra, ser likadana ut som i den stad vi passerade för en timme sedan. Vi har sett ljusreklamerna i neon i prydlig typografi eller skrivna tvärs över fasaderna direkt ur tandkrämstuberna som om fasaden bakom inte spelade någon roll alls. Varför gör inga unga, friska och skämtsamma konstfackare några roliga ljusreklamer, något som är festligt som på Picadilly Circus, som bara sprutar kaskader av färg åt alla håll? Varför är allt så trist och tråkigt i Gråköpings centrum, varför går alla med gråa leenden på läpparna? Varför måste alla hus ta sig själva på allvar? Vi passerar det där, glasskyskraporna och fasaderna har vi sett förr, så enkla i sina rutnätsskrudar att vem som helst kan linjera upp fasadernas spröjsverk. Vi har sett det förr, i grannstaden, och snart börjar filmen gå baklänges tills de sista bensinmackarna och höghusen försvinner och landets skönhet eller nattsvarta mörker tar vid. Landskapet som skiftar från trakt till trakt i vårt avlånga land, som ständigt visar oss nyheter och skänker stimulans.

Men staden liknar mer och mer sin granne. Rådhuset i trä under sitt brutna tak, ritat av en lärjunge till Hårleman, en lokal byggmästare med sinne för kvalitet och proportioner, det är omodernt, otidsenligt, orationellt och överges i förakt av de nya styresmännen. Stadskyrkan i stadskyrkornas typiska sena gotik i tegel och med vita blinderingar i muren men olik sin syster får sin kyrkogård alltmer stympad och förminskad och den nya skalan förrycker helt den miljö som kyrkan i sin stadsmitt helt dominerade ända fram till slutet av förra seklet, då telegrafens nya höghus slog halvt ihjäl den. Än genom staden får stensatta kajer och blir möjligen en kanal, fast vattnets skiftande yta syns knappt för de nya och breda broarna. Den karolinska herrgården, som var så gångbar som bostadsform att den flyttade in till och med i staden, har förlorat sin trädgård till tomtspekulanten och ligger inklämd bland kolosser till grannar. Storborglighetens empirihus med rummen i fil längs gatan och med vårdade balustrader, pilastrar, stuckatur och ornament som på sitt individuella sätt talade om vem som bodde bakom den förnäma fasaden, får vika för nya vanor. — Allt saneras bort, allt sker för nyttans tjänst, allt blir alltmer effektivt. Individualiteten är borta, stadens ansikte, dess speciella klimat, det där som gjorde att man kunde skilja den ena staden från den andra. Visst var mycket likt vartannat redan för länge sedan, men nog fanns det individuella drag! Våra städer har tappat sina ansikten: nog vet man väl hur en svensk stad ser ut!

Hur skall man tolka detta, som jag hittills bara beskrivit? Om vi hade tittat på vår stad från luften i stället eller på de markanvändningskartor, som stadsplanerarna använder sig av, skulle vi finna att staden redan nu är uppdelad i zoner eller regioner, som alla har sin olika användning. I mitten ligger affärscentrum, där det strängt taget legat ända sedan staden kom till, fast vi knappast kallade det för affärscentrum, då butiksbeståndet då kanske inskränkte sig till fyra, fem handlanden med sina affärslokaler och magasinsutrymmena över gården. Här i byns mitt finner man också kyrkan, stadshus och rådhus

och någon annan institution, som fått stå kvar trots nydaningsivern.

Utanför denna zon finner man ett ruffigt område, som mest består av kåkar, som grävskoporna inte hunnit fram till ännu, som ingen vill lägga ner pengar på för att hålla i stand. Detta område fnyser de åt, de som såg till att det förföll. Ännu några år har de gamla mjölkbutikerna, antikvetsaffärerna och bilverkstäderna en frist. Men till sist kommer planerarnas framtidsdrömmar att sträckas ut även hit och de rostiga plåtskyltarna att ersättas av neon och charmen att duka under för effektivitet.

På några ställen finner vi klumpar av fabriker och verkstäder med sina lagerlokaler i enorma byggnader eller under bar himmel. En del har blivit mörka och slitna under årens lopp, en del är ännu nya och fräscha. De gamla ligger vid stadens forsar och fall om sådana finns, de nyare bakom järnvägsstationens spårområde och vid helt nya utkantsområden. Hamnarna har också dragit till sig industri, oljeupplag och gasverk. Smutsen, bullret och all trafik, som industrierna drar på sig, gör att de för länge sedan trängt bort de människor som råkat bo i dess närhet. De får finna sig i att flytta även om de var på plats innan fabriken kom.

Förr bodde alla ganska jämnt fördelade över hela staden, skittad för all del efter vad man hade råd att betala i hyra. De fina lägena var stadens centrala torg och de gator som strålade ut därifrån och sydliga lägen vid vattendragen. Där bodde storhandlarna, patricier, bankirer och fabrikörer. Längs de sekundära, näst finaste gatorna bodde folk med litet sämre villkor, hantverkare med sina gesäller och småhandlare och fullt med folk som var på väg uppåt eller nedåt på den sociala stegen. Resten av befolkningen, småfolket höll till vid de trånga bakgatorna, i fuktiga områden med dåligt klimat eller i annat bakvatten. Men trots orättvisorna var hela staden liksom rätt jämnt befolkad och hela staden levde ett liv utom under natten då den sov. Nu finns det öde öknar, där inga bor. Intrycket av tomhet är nästan otäckt.

Ju längre tiden går desto mer intensiv blir an-

vändningen av city, desto färre får plats att bo där inne. Trots att människan flyttat till en stad för att verkligen bo i staden och delta och engageras i dess liv håller vi sedan trettio år på att köra ut folk ur städerna till nya bostadsområden, som får söka sig ny, jungfrulig mark allt längre bort från stadens kärna. Som årsringar ligger de runt städerna, på senare tid som stora klumpar med ett litet butikscentrum i mitten och de höga kolosserna i dess närhet. På sina ställen har de slukat och vuxit runt de där egnahemspionjärens trävillor, som tillkom under tjugo- och trettitalen, huvudsakligen byggda av industriarbetare som ville bo under eget tak.

Staden bildar sitt mönster, får en uppbyggnad, en struktur, densamma från stad till stad inte bara i vårt land utan i hela västerlandet. Här och var har de gamla stadskärnorna med sitt historiska arv eller topografiska särdrag som en bred flod eller stora nivåskillnader modifierat bilden, men i huvudsak stämmer mönstret.

Varför blir då mönstret detta i våra städer? Är det de ekonomiska lagarna som bestämmer det, de produktionstekniska, de sociala, fungerar staden bättre på detta sätt eller skulle invånarna vara mer betjänta av att mönstret bleve ett annat? Ja, frågan är inte så lätt att besvara i kortet. Men man kan säga att staden liksom av sig själv tenderar att skiktas enligt det beskrivna mönstret, dels att man målmedvetet strävat mot just detta mål. Man har velat skapa en ordning i staden. Behovet av ordning och reda är väl inneboende hos människan. Det betydde väl därför ett bittert nederlag att stadsbyggnadskonsten under den heroiska ungindustrialismen bara lyckades åstadkomma kaos och rätt snart nådde sitt lågvattenmärke. Där rådde ett allas krig mot alla, fabrikanterna tog ofta de bästa tomtbitarna, där fanns ingen sanitet, ingen sociallagstiftning, inga skolor för barnens undervisning, slum, fattigdom, sjukdomar och elände; skadorna och ärren i sjukdomskroppen är för övrigt ännu långt ifrån läkta.

Emellertid kom protesterna och reformisternas förslag till andra alternativ slag i slag, de flesta i England, kanske därför att missförhållandena

där var svårare än i andra länder, men också i vårt land skapades mönstersamhällen, där livet skulle bli bättre att leva och lyckan större. Låt mig ett ögonblick få beskriva ett av de kontinentala exemplen på ett mönstersamhälle, visserligen aldrig förverkligat, men ändå det verk som kröner 1800-talets ansträngningar att råda bot på stadslivets misär i industristäderna. Den stadsplan jag tänker på är den franske arkitekten Tony Garniers plan för La Cité Industrielle, en fulländad industristad tänkt förlagd till Lyontrakten.

Garniers industristad är belägen där en floddal bryter igenom en högplåtå, och dess stadskropp är zonerad strikt och ordentligt, alltså med marken noga uppdelad till olika ändamål: industrien ligger i ett stort område litet avsides och utanför staden. City var både affärs- och kulturcentrum och hade en underjordisk järnvägsstation och som ett smalt band bredde bostäderna ut sig i norr och söder. I det hälsobringande solljuset på västslutningarna ovanför staden låg sjukhuset och just hälsa och hygien dikterade både gatunät och de enskilda bostädernas form. Garnier skilde mellan trafikgator och lokalgator och praktiskt taget alla bostäder var låga, hade egna trädgårdar, stora fönster och med god ventilation i alla boningsrum, något som inte var självklart under 1900-talets början då planen tog form. Garnier var en föregångsman i detta och även i de enskilda byggnadernas formspråk, som i många avseenden förebådade både senare teknik och estetisk uppfattning. Som så många andra pionjärer talade han för döva öron; planen blev aldrig förverkligad.

Hade det blivit en god stad om den byggts? Ja och nej. Den hade säkert fungerat från många synpunkter sett; tekniska-praktiska hänsyn hade dikterat dess form. Fabriker, verkstäder och kommunikationer förefaller att ha lokaliserats klokt och så att de inte skulle inkräkta på varandra. Stadens bostadsområde skulle säkert blivit hälsosamt tack vare riklig tillgång på både sol och frisk luft. Trafiken skulle inte ha stört nattron. Den som trots allt skulle ha blivit sjuk borde snart ha återvunnit hälsan i stadens fina sjuk-

hus. Jämfört med den liberala, kaotiska staden var La Cité Industrielle ett mönster av renlighet, effektivitet och ordning. Men ändå, det fattas något i detta mönstersamhälle och framför allt fattas det något i alla de tusentals städer som mer eller mindre målmedvetet planerats med Garniers skapelse som riktpunkt. De består av delar, snyggt planerade, ibland pryddligt uppbyggda, finputsade och effektiva, men delarna bildar aldrig någon helhet tillsammans. Det är däri Västerlandets städers dilemma ligger och vårt land bildar inget undantag: det blir inga riktiga städer av de så noggrant planerade byggnadsmassorna. Det blir bara tristare och tristare och mer omänskligt ju längre tiden går därför att stadsbyggarna inte längre ens går till verket med den entusiasm som verkligen präglade Garniers arbete. Arkitekternas fantasi tryter och i stället för att söka leda utvecklingen tycks initiativet helt ha övergått till andra krafter, vilka saknar expertens kunskap. Fantasien har ersatts av torr och beräknande, nästan bakslug teknokrati. Effektivitet är dagens lösenord. Det har det inte alltid varit. Kanske var städerna då mer mänskliga i stället. Vi behöver mer arkitektur av den kvalitet som finns i Stockholms stads nya yrkesskola på Kungsholmen, krematoriet i Gävle, stiftsbiblioteket i Västerås, ålderdomshemmet i Västervik, eller den som träder fram i många av de nya småkyrkorna. Varför skall vardagsarkitekturen bli så prosaisk och så nonchalant behandlad?

Men ändå kan vi inte skönja slutet på detta effektivitetsnit, detta byggande för bara nyttans skull. Trots att den stadsplaneprincip, som bara splittrar staden i specialiserade regioner och inte åstadkommer någon helhet, finns det hundratals sociologer, trafikexperter, rationaliserare och tidsstudiemän som söker åstadkomma allt mer specialiserade och effektiva fabriksområden, trafikleder och sovstäder precis som om stadsbon vore en robot.

Eller titta på förorterna, sovstäderna, för att nu välja en av de specialregioner staden består av! Visserligen har värderingarna om den saliggörande formen växlat från trettiotalets lamell-

hus till femtiotalets giganthus, tusenfamiljersvillor, som Elias Cornell så riktigt kallar dem, och kanske i vår tid en återgång till den mindre skalan, men ändå, har inte målet ständigt varit den effektiva staden, den rena staden, den solljusdränkta staden, den hygieniska staden, med sitt köpriktiga centrum, sina trafikfredade gångbanor och lekvänliga barnplatser, där leken så att säga är färdig redan då barnen kommer på morgonen, där barnen inte leker utan leks, därför att allt är så fiffigt och praktiskt och riktigt uträknat och formgivet att inget utrymme finns kvar för irrationella ting, för plötsliga infall, för det oväntade och allt det andra som inte går att planera därför att det aldrig kan anas på förhand. Biologiskt är de ju tilltalande dessa sovstäder — även om det finns de mest fruktansvärda brister i den rent tekniskt-praktiska planeringen och formgivningen, som jag inte denna gång skall gå in på — men kan man bo där? Ja, man överlever ju, för att nu åter citera Elias Cornell, men kan man bo där i betydelsen leva där? Nej, man kan nästan bara sova där. De omspanner inte, har inget utrymme för livets alla faser, för hela livet, inte ens för livet under en så kort tidsenhet som ett dygn. Det är ju just det man velat markera med vedernamnet Sovstad.

Också här, i de projekterade områdena, som Pär Rådström kallar dem, är det fritt fram för sociologer och teknokrater och tidsstudiemän, allvarliga personer med måttband och tidur i handen och kvantiteter i blicken. Personer som räknar trafik och bilarnas antal och behov av ytor på kvadratcentimetern när, medan andra genom invecklade operationer får fram kvoten mellan antalet mjölkbutiker, snabbköp, biografer å ena sidan och invånare i bostadsområdet å den andra. De består av personer som älskar ordet frekvens, som tror att antalet biobesök är beroende av antalet boende inom biografens influensområde som det heter, folk som inte tror att filmernas kvalitet är föränderlig eller att behovet av bild och förströelse kan finna annan tillfredsställelse. Bland dessa finns sociologer som kan bevisa vad som helst, därför att de inte begriper att ställa sina frågor så att svaret blir äkta och

sant. Eller tror de att husmodern skall svara nej på frågan om hon trivs och alltså har en låg flyttningsberedskap som de själva formulerar det, om hon alltså trivs i fjortonde våningen med nytt kök och nytt badrum, när hon just flyttat in från nittioalets slum. Det är inga sagor jag berättar utan bilder från verkligheten. I den finns det fullt med folk som mäter hjärntvättade husmödrars antal av "säga-goddag-till"-kontakter, "inte-veta-vad-hon-nu-heter"-attityder och "låna-ett-halvt-kilo-margarin"-kontakter. Det kan de hålla på med i femtio år, de når ändå aldrig fram till någon helhet med hjälp av summan av sina delar och detaljer. Livet når de aldrig. Ty sådant är livet att det inte alltid svarar på frågor.

Resultatet blir en perfektionismens sovstad, en biologisk drömvärld, en hälsoort för jordelivet. Men hur står det till med den psykiska hälsan, med själen i dessa specialiserade halvheter. Det skulle behövas folk med sunt förnuft och med människokärlek i blicken, folk med sinne för kvalitet som kunde kanalisera in teknokraternas reformiver och drömtänkande i de riktiga banorna. Eftersom arkitekterna själva gjort sig till tekniker och sagt nej till allt som heter humanistisk bildning, trots att det de ritar skall vara till för människor, har de också av sagt sig alla möjligheter att åstadkomma mänskliga samhällen utan hjälp.

Under tiden bara sover sovstaden. Betonghusen kommer att stå oföränderliga i evigheter fast bostadsskick förändrats, såvida man inte spränger omkull dem. Nyplanterade träd kommer att kämpa i trettio år i ett förgäves försök att ersätta den naturliga skönhet som skövlades då projektörerna kom, men som kanske kunde räddats med en annan form på husen. Samma människor kommer att stå i kö i snabbköpens kassor, och de företagsamma, som flyttat och byggt nytt åt sig själva, kommer att ersättas av nya barn och gamla, som inte haft några valmöjligheter i den sociala välfärdens land.

Det är inget svar som man så ofta hör, att vi måste bygga högt därför att vi var tvungna att bygga bort byggnadskvoten. Det är till att vara ute i god tid med stadsplanerna om det skall bli

sådan tidsnöd! Det är ett fattigdomsbevis om en stad bygger högt. Det är synd om den stad som bara bygger högt, ty där vill många inte bo.

Allt enklare har planerarnas lösningar blivit. De ritar tre eller fyra lägenheter runt en hisstrumma och så staplar de dessa celler på varandra så högt de får. Sedan kan man ställa fyra eller fem hisstrummor bredvid varandra och stapla på där också och så gör man ett hopp på tjugo meter och börjar om. Ungefär som om man hade skurit in ett mönster i en brödkavel och så kavlat ut planen tills degen tog slut. Kvarteren och huskropparna upprepar sig så långt man kan se. Teknik, hisstrummor och stapelbara lägenheter har fått bestämma hur nyslummen ser ut. Och möjligheten för herr Karlsson att åka bil så nära porten som möjligt. En bit gräsmatta, några rosenbuskar och en samling lekmaskiner får komplettera bilden. Tänk så lätt jobbet måste vara: arkitekten har ju bara ritat fyra lägenheter som upprepats och upprepats och hux flux har den nya betongkulturens landskap vuxit upp. Det är ju tur att inte alla gör det lika enkelt för sig.

Och så ges det ut praktböcker om 30-talets byggnadskonst, om 40-talets och 50-talets för att visa hur bra och duktiga vi är, när man tycker att upphovsmännen borde skämmas. Vackra och solfyllda bilder att ge bort till studerande kommunalmän från fjärran länder, bilder där solen alltid skiner på evigt blonda barn, som leker och gungas i lyckans gungor, där gräsmattorna aldrig förvandlas till leråkrar, där rosorna aldrig trampas ner därför att de planterats på fel ställen, där barnen aldrig slåss, där inga raggare föds.

Ack nutida barn och ungdom i edra sterila miljöer! Har ni några plank att ta genvägen över, har ni några skogar av buskage där ni kan göra upp fälttågsplanen för överfallet på granngårdens främmande land, har ni några plankstumpar att segla med i vårarnas smältvatten bort till de vida oceanerna, har ni några gamla rostiga plåtburkar att skjuta ärter på och gamla tomlårar som inte är lekriktiga eller har effektivitetens renhållningsmän städat bort dem för er?

Ack ni tonåringar, kommer ni någonsin på edra vandringar till några halvskumma gatstumpar, där ni vågar hålla varandra i handen, där ingen ser er, där ni vågar kyssas blygt, där inga kvicksilverlampors avslöjande ljus jagat bort allt tissel och tassel? Ibland förstår jag att en del av er har börjat slåss på riktigt.

Vart tog er fantasi vägen, arkitekter och planerare, varför har ni ersatt er människokunskap med siffror och diagram på kontakter och frekvenser? Varför sätter ni inte upp människokunskap på teknologens schema? Psykologer, läkare och skaldar har så mycket att lära er. Med en djupare människokunskap kunde ni stå bättre mot de krafter, som vill bygga bort människan i staden. Varför hukar ni er alltid under de statliga verkens paragrafer? Därifrån kommer bara påbud och förbud. Där dikteras inga nya värden, så som pionjärerna förr i tiden gjorde. Varför drunknar ni under utredarnas högar av siffror? Det är ju ni som skall bestämma vad de skall utreda!

Bygg oss en stad, arkitekter, som är en stad, inte specialiserade områden och projekterade områden! Flytta ut arbetsplatserna till bostäderna och vice versa. Låt fantasien spela och variera konfekten, vi vill inte ha stapelbara bostäder, vi vill ha hem för barn och familj, stora och små, höga och låga med och utan trädgård. Vi vill ha en stad som är glad och allvarsam och spännande, där vi inte kan hitta med förbundna ögon. Ge oss utrymme för allt det där som ni inte kan planera, därför att ni aldrig kan komma att tänka på det. Det kan inte vi heller, för vi vet det inte på förhand, handlingar, som inte är styrda av hålkort, det irrationella, det oväntade. Vi är inte så där fruktansvärt effektiva jämt, inte ens när vi borde vara det. Vi vill ha en tolerantare miljö, som rymmer allt i livet. Det är på arkitekten ansvaret vilar. Han skall inte bestämma innehållet — det gör vi själva — men han skall sätta form på innehållet.

(Forts. i nästa nr)

Rehabilitering

CRB

OM MÅLSÄTTNING
OCH ORGANISATION

Pris 4:50

Andra upplagan i press

I en nyutkommen skrift redovisar Centrala Rehabiliteringsberedningen (CRB) sina synpunkter och förslag till planering och utbyggnad av rehabiliteringsverksamheten i vårt land. Äldringar, sjuka och handikappade måste få sina speciella behov tillgodosedda. Skriften är oumbärlig för alla som på olika sätt är engagerade inom sjuk- och arbetsvård samt vänder sig med särskild adress till den medicinska expertisen och de socialt och politiskt verksamma.

TIDEN